

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJELERİ KESİN RAPOR FORMU

GENEL BİLGİLER

PROJE NO	2009/169
RAPOR NO	3
PROJE ADI	Atatürk Üniversitesi'nde Yayınlanan Dergilerin E-Dergi'ye Dönüştürülmesi
PROJE YÖNETİCİSİNİN (Adı Soyadı İmzası)	Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Odabaş (Atatürk Üniversitesi)
ARAŞTIRMACILAR	Yrd. Doç. Dr. Coşkun Polat (Atatürk Üniversitesi) Arş. Gör. Sinan Dinç (Atatürk Üniversitesi) Öğr. Gör. Mahmut Sinecen (Pamukkale Üniversitesi)

PROJE SÜRESİ

Başlama Tarihi	Bitiş Tarihi	Proje Süresi (Ay)	Onaylanan Ek Süre (Ay)	Ek Süre Dahil Bitiş Tarihi
03/08/2009	03/02/2011	18	/...../.....

PROJENİN TOPLAM BÜTÇESİ

FASILLARA GÖRE	Sözleşmedeki Ödenek (TL)	Onaylanan Ek Ödenek (TL)	Toplam Ödenek (TL)	Toplam Gerçekleşen Harcama (TL)	Kalan Ödenek (TL)
03.2- Tüketime Yönelik Mal ve Malzeme Alımları	28.000		28.000	22.918	
03.3- Yolluklar					
03.5- Hizmet Alımları	22.000	25.000	47.000	52.082	
03.7- Menkul Mal, Hak Alım Bakım Giderleri					
03.8- Gayri Menkul Mal Bakım Ve Onarım Gideri					
06.1- Mamül Mal Alımları (Makine Teçhizat)					
TOPLAM	50.000	25.000	75.000	75.000	

DESTEK SAĞLAYAN DİĞER KURULUŞLARIN GERÇEKLEŞEN HARCAMALARININ MİKTARI VE AYRINTILARI

FASILLARA GÖRE	Sözleşmedeki Ödenek (TL)	Onaylanan Ek Ödenek (TL)	Toplam Ödenek (TL)	Toplam Gerçekleşen Harcama (TL)	Kalan Ödenek (TL)
03.2- Tüketime Yönelik Mal ve Malzeme Alımları					
03.3- Yolluklar					
03.5- Hizmet Alımları					
03.7- Menkul Mal, Hak Alım Bakım Giderleri					
03.8- Gayri Menkul Mal Bakım Ve Onarım Gideri					
06.1- Mamül Mal Alımları (Makine Teçhizat)					

Atatürk Üniversitesi'nde Yayınlanan Dergilerin E-Dergiye Dönüştürülmesi

PROJE NO: 2009/169

Sonuç Raporu

**PROJE YÖNETİCİSİ:
Hüseyin Odabaş**

**PROJE YARDIMCI ARAŞTIRMACILARI
Coşkun Polat, Sinan Dinç, Mahmut Sinecen**

**Atatürk Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü**

**Şubat, 2011
ERZURUM**

Önsöz

Bilgi paylaşımı, bilgiye ihtiyaç duyan, bilgiyi tüketen ve yeni bilgiler üreten her kesimin kendileri ve başkaları ile işbirliği içinde olmasını gerekli kılar. Bilim dünyasında işbirliği, farklı bilim odakları arasında daha güçlü bir bağ ve güçlü bilimsel üretimin oluşmasını beraberinde getirir. Aralarındaki ilişki göz önüne alındığında bilgi paylaşımının işbirliğini güçlendirdiği, işbirliğinin de bilimsel paylaşımı desteklediği görülebilir. Bu süreç bilimsel bilgi üretiminin daha da güçlenmesine katkıda bulunur. Günümüz bilim dünyasının bilimsel iletişim ortamı olarak kullandığı en yaygın ortam webdir.

Açık erişim, sınırsız ve karşılıksız bilimsel iletişim temeline dayalı bir web tabanlı yayıncılık uygulamasıdır. Diğer bir ifade ile açık erişim, bilimsel paylaşımı ticari çıkar sahiplerinin engelinden arındırma yaklaşımıdır. Söz konusu yaklaşım günümüzde çeşitli açık erişim yazılımları ile hayat bulmuştur. Örneğin, her türlü yayının bireysel başvuru şeklinde yüklendiği ve paylaşımına açıldığı sistemler ‘açık arşiv’ adıyla adlandırılmaktadır. Açık arşivler uygulama yöntemine göre kurumsal ve/veya bireysel arşivler şeklinde ifade edilebilmektedir. Coğrafi sınırlar bağlamında ise bölgesel, ulusal ya da uluslararası nitelikte olanlar da bulunmaktadır. Açık erişim uygulamalarının başka bir türü de açık dergilerdir. Herhangi bir kısıtlama olmaksızın tam metin erişilebilen dergiler açık dergiler olarak bilinmektedir. Son yıllarda dünyada ve Türkiye’de açık dergilerin sayısı hızla artmaktadır.

Atatürk Üniversitesi’nde açık erişim uygulamalarına örnek olarak gösterilebilecek iki sistem bulunmaktadır. Bunlardan ilki ‘Açık Arşiv Sistemi’dir. İkinci ise 2009/169 kodlu ve ‘Atatürk Üniversitesi’nde Yayınlanan Dergilerin E-Dergiye Dönüştürülmesi’ adlı bilimsel araştırmalar projesi kapsamında geliştirilen e-Dergiler portalidir. E-Dergiler portalinde Atatürk Üniversitesi’nde yayınlanmakta olan toplam 14 akademik dergiye açık dergi özelliği kazandırılmıştır.

Projenin gerçekleştirilmesi ve desteklenmesi bağlamında desteğini esirgemeyen Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü’ne proje ekibi adına şükranlarımı sunarım.

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Odabaş
Proje Yöneticisi

İçindekiler

Özet	3
Proje	4
1. Giriş	4
2. Projedeki Bilimsel Gelişmeler ve/veya Sonuçlar	5
2.1. Yazılımın Tespiti, Edinimi, Kurulumu ve Geliştirilmesi	6
2.2. Dijitalleştirme, Sayı Oluşturma ve Künye Girişi	6
3. Projedeki Mali Gelişmeler (Satın alınan teçhizat ve diğer harcamalar)	8
4. Proje Kapsamında Yapılan Yayınlar	8
5. Değerlendirme	8
6. Sonuç ve Öneriler	9

Özet

Açık erişim, bilgi kaynaklarının çeşitli erişim teknikleriyle sınırsız, engelsiz ve bedava kullanıma açılması prensibine dayalı bir yayıncılık tekniğidir. Yayınların, dileyen herkesin erişebileceği, kullanabileceği ve paylaşabileceği bir ortamda araştırmacıların kullanımına sunulması anlamına gelmektedir. Açık erişim sistemlerinin, bireysel, mesleki, kurumsal ve ulusal nitelikleri ile ön plana çıktığı farklı modelleri bulunmaktadır. Bu modeller farklı disiplinlere bağlı olarak da adlandırılabilir. Örneğin açık dergi yayıncılığı açık erişim yaklaşımının bir alt alanını oluşturmaktadır. Bu uygulama daha çok akademik çevrelerce benimsenmiş ve uygulanmıştır. Türkiye’de de ilk uygulayıcıları üniversiteler olmuştur. Bu uygulamaların bir uzantısı olarak söz konusu projenin hedefi, Atatürk Üniversitesi bünyesinde çıkarılan akademik dergilerin açık e-dergiye dönüştürülmesi olarak belirlenmiştir. Proje sonunda Atatürk Üniversitesi sorumluluğunda çıkartılan 14 akademik dergi, 2 bülten ve 1 gazetenin elektronik sürümleri oluşturulmuş ve aynı zamanda söz konusu yayınların geçmiş bütün sayıları e-dergiler portaline arşivinde araştırmacıların kullanımına sunulmuştur. Arşivde kayıtlı yaklaşık 6.000 makale dosyasının tam metinlerine erişilebilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Dergi yayıncılığı, e-dergi, dijital yayıncılık, açık erişim

Keywords

Journal publishing, e-journal, digital publishing, open access

PROJE

1. Giriş

Elektronik yayıncılık özellikle bilimsel çalışmaların araştırmacılara hızlı, kolay ve ekonomik olarak ulaştırılmasını olanaklı kılması nedeniyle son yıllarda yayıncılık ve bilim dünyası içinde önemi hızla artan konulardan biridir. Elektronik dergilerin dergi yayıncılığı içindeki payı her geçen gün hızla artmaktadır. Elektronik dergiler, 'başından beri tamamen elektronik formatta üretilenler' ve 'basılı cilt ve sayıları dijitalleştirilenleri ve elektronik format içinde üretilenleri aynı sistem içinde bulunduranlar' olmak üzere iki türde oluşturulmaktadır. Özellikle üniversitelerin kendi yayınlamış olduğu dergilere yönelik paralel yayıncılık çalışmaları tüm dünyada yaygınlaşmaya devam etmektedir. Dijitalleştirildikten sonra arama motorları tarafından keşfedilebilir hale dönüştürülen bilimsel dergilerin bu süreç sonunda kullanım oranları belirgin bir biçimde artmaktadır.

Kuşkusuz elektronik dergiciliğin sağladığı avantajlar bununla sınırlı değildir. Elektronik dergilerin yararlılıklarını şu maddelerle sıralamak mümkündür:

- Küresel düzeyde erişilebildiği için kullanılabilirliği en üst düzeydedir.
- Yazar, editör, hakem ve diğer yayın sorumluları arasında olabildiğince hızlı bir iletişim süreci yaşanmaktadır.
- Yayın ve ilan sürecinin kısa olması makalelerin ilgililer tarafından güncel olarak edinilmesini sağlar ve yazar memnuniyeti arttırılır.
- Çeşitli arama mekanizmalar ve dizinler makalelerin erişim isabetini yükseltmektedir.
- Yazarların daha fazla atıf almasına olanak tanır.
- Referanslara, tablolara ve diğer görsel unsurlara kurulan köprüler kullanıcılara navigasyon kolaylığı sağlar.
- Çoklu metin ve çoklu ortam nesnelere kullanılabilir.
- Baskı ve dağıtım maliyetini düşürür veya tamamen ortadan kaldırır.
- Yazar, editör, hakem ve diğer yayın sorumluları arasında yapılan bütün iletiler hiyerarşik bir yapı üzerinde arşivlenir.
- Sayılarda sayfa kısıtlaması bulunmaz ve gerekirse sayı arttırılabilir.

Projenin amacı; Atatürk Üniversitesi'nin çeşitli akademik birimleri tarafından yayınlanan bilimsel dergilerin elektronik dergiye dönüştürülmesidir. Dönüşüm sonucunda dergilerde sürdürülen işlem adımları tamamen elektronik olarak sürdürülecek ve aynı zamanda dergilerin geçmiş sayılarında yayımlanan bütün makalelere tam metin olarak erişilebilecektir. Projenin gerekçeleri şunlardır:

- 1- Atatürk üniversitesinde geleneksel dergicilik yöntemi ile çoğu uzun zamandır yayımda olan 16 akademik dergi bulunmaktadır. Elektronik kopyaları oluşturulamadığı ve dolayısıyla web aracılığıyla kullanıma açılmadığı için dergilere erişim oldukça sınırlı olmaktadır. Aynı zamanda dergi yönetimi, yazar ve hakemler arasındaki iletişimin geleneksel yöntemlerle sürdürülmesi zaman, emek ve maddi kayba neden olmaktadır. Bu bakımdan Atatürk Üniversitesi'nde bütün iş süreçleri elektronik mesajlaşma yöntemi ile sürdürülen ve yayınlara dileyen herkesin sınırsız şekilde erişebileceği e-dergi yayıncılığına gerek vardır.

- 2- Projenin dünyada ve ülkemizde üniversite ve araştırma kurumlarının öncülüğünde gerçekleştirilen bilimsel dergilerin dijitalleştirilmesi çalışmalarına katkıda bulunacağı öngörülmektedir.
- 3- Elektronik dergi (e-dergi) sistemleri, dergi yayıncılığına hız, şeffaflık ve maddi kazanımlar getirmesinin yanında yayınların kalıcı ve küresel düzeyde erişilebilir olmasını da sağlamaktadır. Bu bakımdan artık Atatürk Üniversitesi'nde yayımlanmakta olan dergilerin iş süreçleri bütünüyle ağ merkezli bir ortam üzerinden sürdürülecek ve geçmiş sayılarına yönelik oluşturulan elektronik arşiv aracılığıyla da tüm sayılarına herkes tarafından erişilebilecektir.
- 4- Farklı disiplinlerde ve konularda makalelerin yayınlandığı dergilerde yazar, eser adı ve konu dizinlerinin olmaması makalelere erişim için sorun oluşturmaktadır. 14 akademik dergide yayımlanan makalelerin tümü sayı bazında sıralanabilmekte, bunların yazar ve eser adı dizinleri görüntülenebilmekte ve aynı zamanda makalelerde geçen her hangi bir terim aracılığıyla tam metin tarama yapılabilmektedir. Geliştirilen sistemle birlikte Atatürk Üniversitesi dergilerinin kendi içinde konu, yazar ve eser başlıklarına nitelikli erişim gerçekleştirilebilmektedir.
- 5- Yayımlanmakta olan bütün dergilere tek bir ana sayfa üzerinden erişilebilmektedir. Tek merkezli yapılanma, standart oluşturabilmek açısından önemlidir. Aynı zamanda her dergi için benzer özelliklere olması standartlaşmaya katkı sağlamakta ve kullanıcılar için kullanım kolaylık sağlamaktadır.
- 6- Atatürk Üniversitesi'nde yayınlanan bilimsel dergilerin web aracılığıyla bilim dünyasının hizmetine sunulması, yazarların daha fazla atıf almalarını beraberinde getirecektir. Bu durum, bir yandan dergilerin uluslararası atıf dizinlerinde yer almaları sürecine, diğer yandan da üniversitemizin bilimsel saygınlığının artmasına katkıda bulunacaktır.

E-dergi yayıncılığı konusunda ülkemizde çok az sayıda örnek vardır. Bunların bir bölümü üniversiteler tarafından sürdürülmektedir. Ancak ülkemizde bütün dergileri standart ve bütünüyle elektronik bir sistem üzerinde işleten üniversite sayısı oldukça az sayıdadır. Bu yönüyle Atatürk Üniversitesi Türkiye'de bir ilk olma özelliği kazanmakta ve diğer üniversiteler için örnek teşkil etmektedir.

Üniversitelerimiz tarafından yayınlanan bilimsel dergilerin kullanım oranlarının düşüklüğü değişik araştırmalarla ortaya konmuştur. Standartlar çerçevesinde dijitalleştirilen basılı dergilerin kullanım oranları ise diğerlerine kıyasla oldukça yüksektir. Aynı zamanda dijitalleştirilen dergiler araştırmacıların aradıkları konulara sistematik olarak erişebilmelerini de sağlayacağından, proje sistemdeki makalelerin kullanımını artırmanın bir diğer aracı olacaktır.

2. Projedeki Bilimsel Gelişmeler ve/veya Sonuçlar

Atatürk Üniversitesi akademik dergi, bülten ve gazetelerinin elektronik sürümlerinin oluşturulmasında uluslararası bir proje kapsamında geliştirilen e-dergi sistemi kullanılmıştır. Açık Dergi Sistemi (Open Journal System-OJS) adıyla bilinen söz konusu sistem, aralarında üniversitelerin ve araştırma kurumlarından üyelerin yer aldığı uluslararası bir konsorsiyum tarafından, bilimsel yayıncılığı ve bilgi paylaşımını destekleme amacıyla geliştirilmiştir¹.

OJS'nin en önemli özelliği aralarında Türkçenin de bulunduğu 35 farklı dile uyumlu olması ve buna bağlı olarak eğer istenirse sistemin aynı anda çok sayıda dile çalışıyor olmasıdır. Açık kaynak kodlu

¹ Public Knowledge Project ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız <http://pkp.sfu.ca/> (12.02.2011).

olması ve uluslararası boyutta yaygın olarak kullanılması sistemin diğer yararlılıkları arasında gösterilebilir.

OJS yazılımının önemli özellikleri şu şekildedir:

- OJS, yazar, editör, hakem ve diğer sorumlular arasında sürdürülen iletişimin tamamen e-posta ve mesaj panoları aracılığıyla sürdürüldüğü bir e-dergi sistemidir.
- Yazar, editör, hakem ve diğer sorumlular arasında sürdürülün bütün işlem adımları sistemin veri tabanına kaydedilir ve böylece yayın süreci içinde yürütülen bütün faaliyetler sistemde raporlar halinde kayıt altına alınır.
- Sisteme kaydedilen bütün verilere erişim taksonomi yöntemi ve arama motoru aracılığıyla sürdürülür. Özellikle yayınlanan makalelere erişim, yazarı, eser adı, sayısı, yılı ve yayın içindeki herhangi bir terim aracılığıyla yapılabilmektedir. Böylece dergide yer alan yayınların evrensel ölçüde keşfi ve erişimi sağlanmış olur.
- Makalelerin, makale başlığı, yazarı ve eser adına ilişkin dizinler sistem tarafından oluşturulur. Ayrıca cilt, sayı ve yılı sıralaması yapılabilmektedir.
- Makaleler dergi politikasına uygun şekilde esnek veri yapıları ile kullanıma açılabilir. Genel olarak html ve PDF formatlarından yararlanılmakla birlikte makalelerin yayımında yaygın olarak kullanılan dosya formatlarını da desteklemektedir.
- Tam metin biçiminde görüntülenen bir makalede kullanılan referanslar, otomatik olarak referans listesine köprülenmektedir.
- Sistemde kayıtlı yayınlar Google scholar gibi akademik tarama motorları, genel tarama motorları ve aynı zamanda açık erişim hasatlama sistemleri tarafından taranabilmektedir.

OJS'nin kurulması, 14 akademik derginin, 2 bültenin ve 1 gazetenin söz konusu sisteme uyarlanması, yazılımın geliştirilmesi ve süreli yayınların geçmiş cilt ve sayılarının adı geçen yazılma yüklenmesi sürecinde atılan adımlar şu şekildedir:

2.1. Yazılımın Tespiti, Edinimi, Kurulumu ve Geliştirilmesi

- 1.1. Akademik bir derginin gereksinimlerini karşılayabilecek ve işletimini gerçekleştirebilecek bir rapor oluşturulmuştur.
- 1.2. Gereksinim raporu doğrultusunda ticari ve açık kaynak kodlu yazılımlar incelenmiş ve OJS üzerinde karar kılınmıştır.
- 1.3. OJS yazılımının son sürümü edinilmiştir.
- 1.4. Yazılımın çalışmasında gereksinim duyulan diğer alt yazılımlar proje için tahsis edilen sunucu üzerine kurulmuş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır.
- 1.5. Alt yazılımların entegrasyonu sonrasında OJS de sunucuya kurulmuştur.
- 1.6. Yazılımın görüntü ayarları ve arayüz tasarımı yapılmıştır.
- 1.7. Yayın Kurulu, Editör, Hakem ve diğer sorumluları ile birlikte dergilere ilişkin bütün veriler sisteme yüklenmiştir.

2.2. Dijitalleştirme, Sayı Oluşturma ve Künye Girişi

2.1. Dergilerin Geçmiş Sayılarının Dijitalleştirilmesine İlişkin İşlemler

- 2.1.1. Dergilerdeki her bir sayfanın dijital görüntüsü tarayıcılarda taranarak alınmıştır.
- 2.1.2. Dijital kopyalar üzerindeki görüntü kirlilikleri giderilmiştir.

2.1.3. JPG resim formatında olan bu görüntüler PDF veri formatına dönüştürülmüştür.

2.1.4. Her biri ayrı olan PDF sayfaları makale sayfalarına uygun olarak birleştirilmiştir.

2.1.5. Birleştirilen her bir makale dosyası optik karakter tarama (OCR) işleminden geçirilmiştir.

2.2. Dergi Sayılarının Oluşturulmasına ve Makale Künyelerinin Girişine Yönelik İşlemler

2.2.1. En eski cilt ve sayılardan başlamak üzere her bir derginin geçmiş cilt ve sayılarına ilişkin üstveriler (metadata) dergilere işlenmiştir.

2.2.2. Makalelerin bibliyografik künyelerine ilişkin üstveriler yazılımdaki tanımlama alanlarına kaydedilmiştir.

2.2.3. Girilen künye verileri kontrol edilmiştir.

2.2.4. Makalelerin sistem üzerindeki PDF görüntüleri test edilmiştir.

2.2.5. Sayı verileri bütün olarak kontrol edilmiş ve sayılar yayına açılmıştır.

Proje kapsamında yer alan dergilerin işlem süreci tamamlandıktan sonra her bir derginin editör ve yardımcılarına sistemin kullanımı konusunda eğitim programı düzenlenmiştir. Proje kapsamında e-dergi sürümü geliştirilen dergi, bülten ve gazetelerin cilt/sayı ve makale miktarına ilişkin veriler Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1: e-Dergiler Portalinde Yayınlanan Atatürk Üniversitesi Süreli Yayınları

Süreli Yayınlar	Cilt/Sayı Miktarı	Makale Sayısı
Akademik Dergiler		
1. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi	39	453
2. Sosyal Bilimler Dergisi	14	348
3. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi	37	258
4. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi	43	978
5. Atatürk Dergisi	19	237
6. Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi	23	243
7. Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi	16	230
8. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi	17	238
9. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi	85	1.270
10. Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi	28	440
11. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi	26	534
12. Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimleri Dergisi	17	98
13. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	15	369
14. Atatürk İletişim Dergisi*	-	-
Bültenler		
1. Atatürk Üniversitesi Haber Bülteni	1	94
2. Çevre Sorunları Araştırma Merkezi Bülteni	19	19
Gazeteler		
1. İletişim Fakültesi Öğrenci Uygulama Gazetesi	6	185
TOTAL	405	5994

Proje sonunda e-dergi sürümleri oluşturulan dergilerin toplam cilt ve/veya sayı adeti 405'tir. Şubat 2011 itibariyle e-dergiler portalinde kayıtlı makale sayısı 5.994'tür. Bu dergiler arasında sistemde en

* Dergi, 2010 yılında yayımlanmaya başlamış olduğu için arşivi bulunmamaktadır.

çok makalesi bulunan dergi Ziraat Fakültesi Dergisi'dir. Söz konusu dergi arşivi 1970 yılından günümüze kadar yayınlanmış 85 ciltten oluşmaktadır.

3. Projedeki Mali Gelişmeler (Satın alınan teçhizat ve diğer harcamalar):

Projenin toplam bütçesi 75.000 TL'dir. Proje'ye ilk olarak 50.000 TL ayrılmıştır, ancak bu miktar sürecin tamamlanabilmesi için yetmemiş ve ek bütçe talep edilmiştir. Ek bütçe ödeneği olarak da 25.000 TL tahsis edilmiştir. Makine-teçhizat harcaması için 22.918 TL ödeme yapılmıştır. Geriye kalan 52.082 TL'lik dilim ise dergilerin dijitalleştirilmesi ve dijitalleştirilen yayınların OJS yazılımına yüklenmesi karşılığında hizmet alımı için harcanmıştır. Hizmet faslı için işgücü lisans ve lisans üstü öğrencilerden sağlanmıştır.

4. Proje Kapsamında Yapılan Yayınlar

Proje kapsamında Çek Cumhuriyeti'nde 10-12 Mart 2011 tarihleri arasında '6th Global Conference: Cybercultures' adıyla düzenlenen toplantıda Proje Yöneticisi Hüseyin Odabaş ve Ankara Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğretim elemanlarından Yrd. Doç. Dr. Z. Yonca Odabaş tarafından 'Türkiye'de Akademik Çevrelerde Açık Dergi Yayıncılığı ve Atatürk Üniversitesi'nde Açık E-Dergi Faaliyetleri' adıyla bir tebliğ sunulacaktır.

5. Değerlendirme

Akademik dergiler, bilimsel iletişimde en sık başvurulan bilgi kaynakları arasındadır. Günümüzde bilimsel makalelere çok yönlü ve hızlı erişim, yayıncılıkta elektronikleşme süreci ile çözümlenmektedir. Diğer bir deyişle makalelere en üst düzeyli erişim, onların nitelikli elektronik sistemler aracılığıyla hizmete sunulmalarını gerekli kılar. Açık erişimli ve kullanıcı dostu olan, farklı dilleri destekleyen ve veri kısıtlaması olmayan dergi sistemlerine, küresel düzeyde ve daha yoğun olarak erişebilmek olanaklıdır. Tam aksine bu özelliklere sahip olmayan dergilerin erişilebilirliği ve doğal olarak atıf endeksi de düşük olmaktadır. Zira basılı dergilerin dağıtım miktarı web ile kıyaslanamayacak kadar düşüktür. Benzer şekilde dizini olmayan basılı dergilerde hangi konularda hangi makalelerin yayınlandığını veya yazar adı ve/veya adı bilinen bir makalenin derginin hangi cildinin hangi sayısında yayınlandığını bulmak neredeyse olanaksızdır. Bu durum, içeriği ne kadar bilimsel ve ne kadar zengin olursa olsun bir derginin kullanımını ve bilimsel literatüre katkısını olumsuz yönde etkiler.

Atatürk Üniversitesi bünyesinde 16 akademik dergi yayınlanmaktadır*. Söz konusu dergiler gerek köklü geçmişi ile gerekse zengin konu yelpazesi ile Türkiye'nin önemli akademik yayınları arasında yer almaktadır. Ancak, günümüze kadar söz konusu dergilerin önemli bir bölümünün e-dergi sürümünün oluşturulamaması, bilimsel literatür açısından büyük değer taşıyan dergi içeriklerinin geniş kitlelere ulaşmasını engellemekteydi. Dergilerin elektronik sürümleriyle birlikte makalelere her yerden, hızlı ve esnek bir biçimde erişim olanağı sağlanmış ve öğretim üye ve elemanlarının yaptığı çalışmalar geniş okuyucu kitlelerine ulaştırılabiliştir.

* Atatürk Üniversitesi bünyesinde yayınlanmasına rağmen iki akademik dergi yürütülen projenin dışında tutulmuştur. Bunlar, Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi ve Tıp Dergisi'dir. Söz konusu dergiler proje hayata geçmeden önce ticari bir dergi sistemi ile e-dergiye dönüştürülmüştür. Buna rağmen her iki dergi de e-Dergiler portalinde listelenmektedir.

6. Sonuç ve Öneriler

Bu proje, tüm dünyada gerçekleştirilen bilimsel dergilerin dijitalleştirilmesi çalışmalarının bir yansıması niteliğindedir. Aynı zamanda ülkemizdeki diğer üniversitelerin de benzer çalışmalar başlatmasında özendirici rol üstlenecektir.

Proje kapsamında geliştirilen e-dergi portaline Atatürk Üniversitesi resmi web sitesinin ana sayfası üzerindeki e-Kaynaklar menüsü üzerinden erişilebilmektedir. Diğer bir deyişle portale <http://e-dergi.atauni.edu.tr/> adresinden ulaşılabilir.

Proje ile ortaya konan sistemin genel olarak sağlayacağı yararlılıkları şu maddelerle özetlemek mümkündür:

1. Projenin dünyada ve Türkiye’de üniversite ve araştırma kurumlarının öncülüğünde gerçekleştirilen bilimsel dergilerin dijitalleştirilmesi çalışmalarına katkıda bulunduğu bir gerçektir.
2. Atatürk Üniversitesi mensuplarınca yapılan çalışmaların internet arama motorları tarafından daha fazla keşfedilebilir ve dolayısıyla sistemde yüklü literatürün daha fazla fark edilebilir ve kullanılabilir olacağı öngörülmektedir.
3. E-dergi sürümleri yazarlar, editörler ve hakemler arasında iletişim trafiğinin hızlı ve güvenilir olmasını sağlamaktadır. Geleneksel yayıncılıkta söz konusu odaklar arasında sürdürülen iletişim sürecinde görece editörler çok fazla iş yükü ile karşı karşı kalmaktadır. E-dergi yayıncılığı özellikle editörlük sürecinin daha az iş yükü ve maliyetiyle, daha hızlı, güvenilir ve sistemli şekilde tamamlanmasını sağlamaktadır.
4. Atatürk Üniversitesi bünyesinde yayınlanan akademik yayınların daha fazla erişilebilir ve kullanılabilir olması, üniversitenin bilim dünyasındaki saygınlığını yükseltecektir.
5. Proje kapsamında geliştirilen sistem, elektronik dergi yayıncılığının geliştirilmesi konusunda diğer üniversitelere bir model teşkil edecektir.

Projeden sağlanabilecek yararlılıklar göz önüne alındığında Atatürk Üniversitesi’nde benzer şekilde yapılması gereken çalışmalar şu şekilde sıralanabilir:

1. Üniversite bünyesinde günümüze kadar yayınlanan her türlü yayın açık erişim sistemleri aracılığıyla bilim dünyasının hizmetine sunulmalıdır. Örneğin telif hakkı Atatürk Üniversitesi’nde bulunan kitap, broşür ve rapor gibi her türlü kaynağın dijital sürümleri oluşturulmalı ve uygun bir açık erişim sistemi aracılığıyla yayınlanmalıdır.
2. Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi koleksiyonu içinde yer alan ve Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinin nadide eserleri arasında yer alan Seyfettin Özege Nadir Eserler Koleksiyonu da benzer şekilde dijitalleştirilmeli ve açık erişimli sistemleri aracılığıyla bilim dünyasının hizmetine sunulmalıdır.